

Regelbunden tillsyn i Hammars skola och Åmmebergs skola

Förskoleklass

Grundskola årskurserna 1–6

Inledning

Skolinspektionen har granskat verksamheten i Askersunds kommun under våren 2009 och besökt Hammars skola och Åmmebergs skola den 21-22 april 2009. I slutet av denna rapport framgår vilka som varit ansvariga för den regelbundna tillsynen.

Tillsynen riktas mot tre huvudområden: **Kunskaper, Normer och värden** samt **Ledning och kvalitetsarbete**. Bedömningarna av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån skollagen, läroplaner och övriga författningar för det offentliga skolväsendet. Information om den regelbundna tillsynen finns på Skolinspektionens webbplats (www.skolinspektionen.se/Tillsyn).

Inom de områden där Skolinspektionen bedömt att åtgärder behövs har kommunen och rektorn för skolan ansvar för att åtgärder vidtas. Åtgärderna ska redovisas till Skolinspektionen inom tre månader från dagen för Skolinspektionens beslut, dvs. senast den 10 december 2009.

Denna skriftliga rapport kompletteras med muntlig återrapportering av de ansvariga inspektörerna.

Underlag

Underlaget för Skolinspektionens bedömning är dels dokument från kommunen samt Hammars skola och Åmmebergs skola, dels den information som samlats in under besöket. I Hammars skola och Åmmebergs skola intervjuades rektorn, lärare, elevhjälpsoptional och elever. Även annan information om kommunen och skolan från Skolverkets nationella uppföljningssystem, eller som finns publicerad på annat sätt, har använts.

Rektorn har tagit del av och givits möjlighet att lämna synpunkter på sakuppgifter i rapporten.

Beskrivning av skolorna

Tabell 1: Antal elever på Hammars skola och Åmmebergs skola

Hammars skola	Antal elever
Förskoleklass	12
Grundskola	84

Källa: Skolans rektor

2 (18)

Åmmebergs skola	Antal elever
Förskoleklass	7
Grundskola	49

Källa: Skolans rektor

Hammars skola och Åmmebergs skola har båda förskoleklass och årskurserna 1–6. Skolorna bildar tillsammans ett rektorsområde, södra rektorsområdet, som leds av en rektor med stöd av biträdande rektor på deltid.

Hammars skola ligger i samhället Hammar cirka 13 kilometer sydost om Askersund. Skolan är uppförd på 1970-talet och omfattar en enplansbyggnad med klassrum, en byggnad med slöjdsalar, bibliotek och matsal samt en byggnad som innehåller idrotts-sal. Skolgården ansluter till den omgivande naturen och ger goda möjligheter till aktiviteter för barnen. Skolans personal är organiserade i ett arbetslag. I skolans lokaler finns också ett fritidshem.

Åmmebergs skola ligger i samhället Åmmeberg cirka nio kilometer öster om Askersund. Åmmebergs skola uppfördes på 1940-talet och består av en byggnad med undervisningslokaler. Eleverna i Åmmebergs skola får sin slöjdundervisning i Närlunda skola. I skolans lokaler finns ett fritidshem. Skolgården ger goda möjligheter till aktiviteter för barnen och den omgivande naturen utnyttjas i undervisningen.

Fritidshemmens verksamhet bedöms inte i denna rapport utan i den övergripande rapporten för kommunens skolbarnsomsorg.

Bedömningar

Motiveringsrutan under varje bedömningspunkt fylls endast i när Skolinspektionen bedömt att åtgärder behövs. I detta material används begreppet styrdokument som en samlande beteckning för relevanta författningar och allmänna råd.

Kunskaper

Den regelbundna tillsynen granskar inom detta område skolans kunskapsresultat och arbetet för att ge eleverna möjlighet att nå de nationella målen för lärandet uttryckta i läroplan och kursplaner. Vidare granskas vilka förutsättningar skolan ger eleverna att nå målen.

1.1 Kunskapsresultat

Tabell 2: Resultat på nationella ämnesprov i årskurs 5

		2007		2008	
		Hammars skola och Åmmebergs skola	Riket	Hammars skola och Åmmebergs skola	Riket
Andel (%) elever som nått kravnivån på samtliga delprov på de nationella ämnesproven	Engelska	94	85	85	87
	Matematik	65	72	63	73
	Svenska	74	71	65	72

Källa: Uppgifter från skolan. Uppgifter på riksnivå för variabeln nationella ämnesprov presenteras utifrån ett obundet slumpvis urval om 200 skolor, från vilka Skolverket samlar in uppgifter om måloppfyllelse på de nationella ämnesproven. För svenska är delprov 3 för 2006 och delprov 4 för 2007 exkluderade på grund av stora bortfall.

Kommentar och bedömning:

Skolornas samlade resultat vid de nationella ämnesproven i årskurs 5 redovisas i tabellen ovan. Av denna framgår att andelen elever som nått målen vid de nationella ämnesproven är lägre i matematik och svenska än jämförelsetalen för riket. Det föreligger också skillnader i resultat mellan skolorna vilket inte framgår i tabellen. Åmmebergs skolas resultat vid de nationella ämnesproven är högre än genomsnittet för riket i alla tre ämnen medan Hammars skola har resultat i svenska och matematik som ligger under riksgenomsnittet. Elevgruppen i årskurs 5 på skolorna är dock så liten att enstaka elevers tillkortakommanden får genomslag i statistiken för respektive skola.

Skolorna har inte analyserat eventuella skillnader i resultat mellan pojkar och flickor i olika ämnen och över tid. Skolornas kvalitetsredovisningar innehåller en redovisning av elevernas resultat vid de nationella proven i årskurs 5 men redovisar inte elevernas måluppfyllelse i övriga ämnen. I kvalitetsredovisningen redovisar dock skolan uppföljning av elevernas kunskapsutveckling i ämnet svenska genom diagnoser i årskurserna 2 och 4.

Eftersom skolan inte gör någon uppföljning av i vilken mån eleverna når målen i samtliga ämnen i årskurs 5 kan Skolinspektionen inte bedöma måluppfyllelsen avseende kunskapsresultaten. Inspektionen visar dock att det finns behov av att åtgärder vidtas för att förbättra skolornas arbete exempelvis när det gäller uppföljning av elevernas kunskapsutveckling i samtliga ämnen, kvalitetsarbetet, och även hur lärarnas kompetenser tas tillvara. Dessa förbättringsbehov påverkar direkt elevers förutsättningar att nå målen för utbildningen och Skolinspektionen vill därför påpeka vikten av att åtgärder vidtas vid skolorna för att rätta till det som brister i arbetet.

1.2 Uppföljning och kommunikation av kunskapsresultat

Bedömningspunkter

1.2.1 Lärarna följer fortlöpande upp elevernas kunskapsutveckling och resultat i alla ämnen i förhållande till styrdokumentens krav.

Styrdokumentens mål och krav uppfylls huvudsakligen	Åtgärder behövs
	X

Motivering

Lärarna ska, enligt avsnitt 2.7 i läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet (Lpo 94), utifrån kursplanernas krav allsidigt utvärdera varje elevs kunskapsutveckling. Enligt 2 kap. 6 § grundskoleförordningen finns för varje ämne en kursplan. I kursplanen anges de mål som undervisningen ska sträva mot, och de mål som eleverna ska ha uppnått efter det femte och nionde skolåret. I kursplanerna för ämnena matematik, svenska och svenska som andra språk anges även de mål som eleverna ska ha uppnått i slutet av det tredje skolåret.

Vid Hammars skola och Åmmebergs skola följs elevernas kunskapsutveckling kontinuerligt upp i matematik och svenska genom olika diagnostiska tester. Vidare genomförs nationella ämnesprov i årskurs 5. I årskurserna 1–5 dokumenteras inte elevernas kunskapsresultat i andra ämnen än engelska, matematik och svenska. Vid samtal med lärare, rektorn och elever framkommer att lärarna inte gör uppföljningar och utvärderingar av elevernas kunskapsutveckling i samtliga ämnen. Lärare kan i samtal med inspektörerna inte redovisa hur elevernas kunskapsutveckling i förhållande till kursplanernas mål följs upp i andra ämnen än engelska, matematik och svenska.

En förutsättning för att rektorn ska kunna följa upp och utvärdera skolans sam-
lade resultat är att lärarna följer upp och utvärderar varje elevs kunskapsutveck-
lig.

Skolinspektionen bedömer att lärarna måste följa upp och utvärdera elevernas
kunskapsutveckling i samtliga ämnen.

1.2.2 Lärarna genomför utvecklingssamtal om hur elevens kunskapsutveckling och soci- ala utveckling bäst kan stödjas.

Styrdokumentens mål och krav uppfylls huvudsakligen	Åtgärder behövs
X	

1.2.3 Lärarna upprättar en individuell utvecklingsplan i samband med utvecklingssamta- let.

Styrdokumentens mål och krav uppfylls huvudsakligen	Åtgärder behövs
	X

Motivering

Vid utvecklingssamtalet ska läraren enligt 7 kap. 2 § grundskoleförordningen i
en skriftlig individuell utvecklingsplan ge omdömen om elevens kunskapsut-
veckling i relation till målen i varje ämne som eleven får undervisning i, och
sammanfatta vilka insatser som behövs för att eleven ska nå målen och i övrigt
utvecklas så långt som möjligt inom ramen för läroplanen och kursplanerna.

Den individuella utvecklingsplanen kan även innehålla omdömen om elevens
utveckling i övrigt inom ramen för läroplanen, om rektorn beslutar det. Över-
enskommelser mellan läraren, eleven och elevens vårdnadshavare vid utveck-
lingssamtalet ska alltid dokumenteras i utvecklingsplanen. Rektorn beslutar om
utformningen av sådan skriftlig information som ges i utvecklingsplanen.

Inspektionen visar att alla elever vid Hammars och Åmmebergs skola har indi-
viduella utvecklingsplaner (IUP). Eleverna har kännedom om dessa och kan i
flera fall berätta om mål som de har eller har haft i sina planer.

Skolinspektionen har tagit del av ett urval av skolans individuella utvecklings-
planer. I några av dessa är kopplingen till nationella mål otydlig. Till exempel
anges som mål för eleven att "inte störa i klassrummet" eller "koncentrera sig på
arbetet". Dokumenten och intervjuer visar att skolornas individuella utveck-
lingsplaner inte innehåller omdömen om elevernas kunskapsutveckling i rela-
tion till målen i varje ämne. De individuella utvecklingsplanerna saknar också
sammanfattning om vilka insatser som behövs för att eleven ska nå målen och i
övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen för läroplanen och kurspla-
nerna. Det pågår ett arbete i kommunen med att ta fram ett underlag till skriftli-

ga omdömen.

Skolinspektionen bedömer att skolans individuella utvecklingsplaner inte är utformade i enlighet med förordningens krav och att åtgärder därför behövs.

1.3 Bedömning och betygssättning

Bedömningspunkter

1.3.1 Lärarna använder resultaten från de nationella ämnesproven för att bedöma elevers kunskapsutveckling.

Styrdokumentens mål och krav uppfylls huvudsakligen	Åtgärder behövs
X	

1.3.2 Vid bedömning och betygssättning utgår lärarna från de nationella målen i kursplanerna och från betygskriterierna.

Styrdokumentens mål och krav uppfylls huvudsakligen	Åtgärder behövs
X	

1.4 Genomförande av utbildningen

Bedömningspunkter

1.4.1 Läroplanens och kursplanernas mål att sträva mot anger inriktningen för skolans utbildning.

Styrdokumentens mål och krav uppfylls huvudsakligen	Åtgärder behövs
	X

Motivering

I Lpo 94 anges att mål att sträva mot anger inriktningen på skolans arbete. De anger därmed en önskad kvalitetsutveckling i skolan.

Enligt 2 kap. 6 § grundskoleförordningen finns för varje ämne en kursplan. I kursplanen anges bl.a. de mål som undervisningen ska sträva mot.

Av intervjuer framgår att lärarna på Hammars skola och Åmmebergs skola har fokuserat på uppnåendemålen och i vissa ämnen, som ett stöd för eleverna, arbetat med att konkretisera dessa. Intervjuer med lärare och elever samt verksamhetsbesök visar att lärarna vid skolorna i olika hög grad tar sin utgångspunkt i strävansmålen vid planering och genomförande av undervisningen. Vid verksamhetsbesöken ser inspektörerna exempel på undervisning där lärarna relaterar innehåll och arbetsformer till mål att sträva mot men också andra ex-

empel där det huvudsakligen är mål att uppnå som fokuseras i undervisningen. Av lärarintervjuer och samtal framgår att många lärare betraktar strävansmålen, exempelvis lust att lära, elevinflytande, ansvar och nyfikenhet som självklara samtidigt som det vid skolorna inte diskuterats eller planerats hur man vid just denna skola ska arbeta för att eleverna över tid kan utveckla dessa förmågor. Intervju med rektorn bekräftar att läroplanens strävansmål endast i begränsad omfattning är föremål för gemensamma diskussioner. Vidare innehåller Hammars skolas arbetsplan inga målsättningar eller anvisningar om undervisningens inriktning. I Åmmebergs skolas arbetsplan finns sådana inslag men exempelvis hur skolan ska arbeta med att utveckla elevernas inflytande och ansvarstagande över det egna lärandet saknas.

Skolinspektionen bedömer att skolorna behöver vidta åtgärder så att mål att sträva mot anger inriktningen för planering och genomförande av all undervisning.

1.4.2 Eleverna ges möjlighet till inflytande och ansvarstagande över det egna lärandet.

Styrdokumentens mål och krav uppfylls huvudsakligen	Åtgärder behövs
	X

Motivering

Enligt 4 kap. 2 § skollagen ska eleverna ha inflytande över hur deras utbildning utformas. Omfattningen och utformningen av elevernas inflytande ska anpassas efter deras ålder och mognad. Enligt avsnitt 1 i Lpo 94 ska skolan klargöra för elever och föräldrar vilka mål utbildningen har, vilka krav skolan ställer och vilka rättigheter och skyldigheter elever och deras vårdnadshavare har. Att den enskilda skolan är tydlig i fråga om mål, innehåll och arbetsformer är en förutsättning för elevers och vårdnadshavares rätt till inflytande och påverkan. Enligt avsnitt 2.3 i Lpo 94 ska läraren se till att alla elever oavsett kön och social och kulturell bakgrund får ett reellt inflytande på arbetssätt, arbetsformer och undervisningens innehåll samt att detta inflytande ökar med stigande ålder och mognad, svara för att eleverna får pröva olika arbetssätt och arbetsformer och tillsammans med eleverna planera och utvärdera undervisningen.

Vid verksamhetsbesök och intervjuer ges exempel på att eleverna i undervisningen får göra val och ta eget ansvar men inga av exemplen visar att eleverna med utgångspunkt från kunskap om målen tillsammans med läraren kan påverka undervisningens innehåll och upplägg. Av intervjuer framgår att det är lärarna som huvudsakligen planerar innehållet i undervisningen samt hur arbetet ska genomföras. I samtal med elever framkommer att de tycker detta fungerar bra och efterfrågar inte större inflytande. Lärarna vid skolan har inte planerat hur elevernas ansvar och inflytande över det egna lärandet ska tränas för att successivt kunna öka under elevens skoltid.

Utifrån elevintervjuer och verksamhetsbesök uppfattar inspektörerna att eleverna endast i liten utsträckning är medvetna om målen i läroplan och kursplaner. Om eleverna inte är medvetna om utbildningens mål är det svårt för dem att utöva inflytande och ta ansvar för utbildningens utformning.

Skolinspektionen bedömer att skolan behöver vidta åtgärder för att ge eleverna möjlighet till inflytande och ansvarstagande i enlighet med vad skollagen och läroplanen föreskriver.

1.4.3 Eleverna ges kunskap om demokratins principer och utvecklar sin förmåga att arbeta i demokratiska former.

Styrdokumentens mål och krav uppfylls huvudsakligen	Åtgärder behövs
X	

1.4.4 De som arbetar i skolan samverkar inom och mellan verksamheterna för att göra skolan till en god miljö för elevernas utveckling och lärande.

Styrdokumentens mål och krav uppfylls huvudsakligen	Åtgärder behövs
X	

1.4.5 Utbildningen i förskoleklassen stimulerar varje barns utveckling och lärande och ligger till grund till fortsatt skolgång.

Styrdokumentens mål och krav uppfylls huvudsakligen	Åtgärder behövs
X	

1.5 Anpassning av verksamheten till elevernas behov

Bedömningspunkter

1.5.1 Skolans undervisning anpassas till varje elevs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande.

Styrdokumentens mål och krav uppfylls huvudsakligen	Åtgärder behövs
X	

1.5.2 Särskilt stöd ges till barn och elever som har svårigheter i skolarbetet.

Styrdokumentens mål och krav uppfylls huvudsakligen	Åtgärder behövs
X	

1.5.3 Vid behov av särskilda stödåtgärder utarbetas alltid åtgärdsprogram som uppfyller författningarnas krav.

Styrdokumentens mål och krav uppfylls huvudsakligen	Åtgärder behövs
X	

2 Normer och värden

Den regelbundna tillsynen granskar inom detta område skolans arbete för att påverka och stimulera eleverna att omfatta vårt samhälles gemensamma värderingar och låta dem komma till uttryck i vardaglig handling samt skolans arbete för att ge eleverna en trygg miljö.

2.1 Normer och värden i studiemiljö och samvaro

Bedömningspunkter

2.1.1 Skolan utgör en trygg miljö som är inriktad på lärande.

Styrdokumentens mål och krav uppfylls huvudsakligen	Åtgärder behövs
X	

2.1.2 Skolan och lärarna bedriver ett aktivt värdegrundsarbete.

Styrdokumentens mål och krav uppfylls huvudsakligen	Åtgärder behövs
X	

2.1.3 Skolan har upprättat en plan mot kränkande behandling i enlighet med författningarna.

Styrdokumentens mål och krav uppfylls huvudsakligen	Åtgärder behövs
	X

Motivering
Lagen om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever upphörde att gälla den 1 januari 2009. Efter den 1 januari 2009 finns bestämmelserna i stället i två lagar, dels i 14 a kap. skollagen angående kränkande behandling, dels i diskrimineringslagen (2008:567) angående diskriminering. Diskrimineringsombudsmannen (DO) ansvarar för tillsynen av diskrimineringslagen. Enligt 14 a kap. 8 § skollagen ska huvudmannen se till att det inom varje särskild verksamhet och varje år upprättas en plan mot kränkande behandling med en

översikt över de åtgärder som behövs för att förebygga och förhindra kränkande behandling av barn och elever. Planen ska innehålla en redogörelse för vilka av dessa åtgärder som avses att påbörjas eller genomföras under det kommande året. En redogörelse för hur de planerade åtgärderna genomförts ska tas in i efterföljande års plan.

Barnen eller eleverna vid en verksamhet för vilken planen gäller ska enligt 2 § förordning om barns och elevers deltagande i arbetet med planer mot diskriminering och kränkande behandling medverka vid upprättandet, uppföljningen och översynen av den årliga planen mot kränkande behandling. Utformningen och omfattningen av barnen eller elevernas deltagande ska anpassas efter deras ålder och mognad.

Vid såväl Hammars skola som Åmmebergs skola finns en likabehandlingsplan som har upprättats med den tidigare lagstiftningen som utgångspunkt. Skolornas respektive likabehandlingsplan anger inte, tydligt och konkret och utifrån en kartläggning av den enskilda skolans behov, vilka konkreta åtgärder som avses påbörjas och genomföras under det kommande året för att förebygga och förhindra kränkande behandling. Genom en sådan kartläggning är det möjligt att bland annat på skolorna lokalisera de platser där oro och kränkningar ofta uppstår. Respektive plan gäller för hela skolenheten, men de olika verksamheterna skola och skolbarnsomsorg och dess olika förutsättningar framkommer inte i planen. Av intervjuer framgår vidare att eleverna inte medverkat vid upprättandet av skolornas likabehandlingsplaner.

Skolinspektionen bedömer att respektive skola inte har upprättat en årlig plan mot kränkande behandling i enlighet med skollagens krav.

3 Ledning och kvalitetsarbete

Den regelbundna tillsynen granskar inom detta område rektors ansvarstagande för skolans målinriktning samt hur skolans kvalitetsarbete fungerar för att säkra och förbättra kvaliteten i utbildningen. Tillsynen behandlar också tillgång till utbildning samt resurser i form av personal liksom hur rektorn följer bestämmelserna för skolan.

3.1 Tillgång till likvärdig utbildning

Bedömningspunkter

3.1.1 Varje elev erbjuds det garanterade antalet undervisningstimmar.

Styrdokumentens mål och krav uppfylls huvudsakligen	Åtgärder behövs
	X

Motivering
Enligt grundskoleförordningen finns en kursplan för varje ämne. I kursplanen anges bl.a. de mål som eleverna ska ha uppnått efter det femte och det nionde skolåret. I ämnet hem- och konsumentkunskap finns mål att uppnå för eleverna i årskurserna 5. Enligt avsnitt 2 Mål och riktlinjer i Lpo 94 är det skolans och skolhuvudmannens ansvar att eleverna ges möjlighet att nå målen i kursplanerna. I Åmmebergs skola visar intervjuer att lärare genomför undervisningen i "de teoretiska delarna" av ämnet hem- och konsumentkunskap i skolan. De "praktiska delarna" ska eleverna utföra i hemmet och föräldrarna ska bedöma och rapportera hur deras barn utför sina uppgifter. Delar av undervisningen överläts således till föräldrarna och det grundläggande kravet på en likvärdig utbildning kan härigenom komma att åsidosättas då skolan inte har kontroll över vilken undervisning eleverna får i hemmet. Skolinspektionen bedömer att Åmmebergs skola måste vidta åtgärder så att undervisningen i hem- och konsumentkunskap bedrivs i enlighet med författningarna.

3.1.2 Skolan erbjuder eleverna språkval, elevens val samt modersmålsundervisning i enlighet med författningarna.

Styrdokumentens mål och krav uppfylls huvudsakligen	Åtgärder behövs
	X

Motivering
I timplanen för grundskolan anges ett visst antal timmar för elevens val. Undervisningen syftar, enligt grundskoleförordningen 2 kap.19 §, till att fördjupa och bredda elevens kunskaper i ett eller flera ämnen. I elevens val kan även ingå ett språk som eleven inte tidigare har fått undervisning i (nybörjarspråk). Undervisningen ska till sitt innehåll och sin inriktning vara förenlig med målen i den kursplan eller de kursplaner som regeringen fastställt för det ämne eller de ämnen som utgör elevens val. Styrelsen ska erbjuda eleverna ett allsidigt urval av ämnen som elevens val. Styrelsen ska sträva efter att tillgodose elevernas val genom att utnyttja de möjligheter som finns inom ramen för gällande bestämmelser. Av intervjuer och dokument framgår att eleverna i Åmmebergs skola inte har elevens val. I Hammars skola bedrivs elevens val inom klassens ram. Intervjuer och dokument visar att elevens val inte har egen tid i schemat utan ingår i ett block som kallas "arbetspass". Inom arbetspasset har eleverna möjlighet att välja vilket ämne man vill arbeta med. De ämnen man får välja mellan är svenska, matema-

tik, engelska och samhällsorienterande ämnen. Undervisningen läggs upp på olika sätt och det varierar i grupperna om alla elever ges tillgång till att göra val för att fördjupa och bredda sina kunskaper i ett eller flera ämnen. Exempelvis väljer många flera att fortsätta med uppgifter som man arbetat med i den ordinarie undervisningen eller att arbeta vidare i läroboken. Vidare har elever som är i behov av särskilt stöd inte samma möjlighet att göra val eftersom stöd och specialundervisning styrs till arbetspassiden. Av intervjuer framgår att eleverna vid Hammars skola inte är medvetna om att de har elevens val eller att de har möjligheten att göra val i syfte att bredda och fördjupa sina kunskaper i olika ämnen.

Skolinspektionen konstaterar att Åmmebergs skola inte anordnar elevens val och därför måste vidta åtgärder för att så ska ske. Vidare bedömer Skolinspektionen att Hammars skola behöver vidta åtgärder så att samtliga elever erbjuds elevens val i enlighet med grundskoleförordningens krav. Skolinspektionen vill i sammanhanget påpeka vikten av att eleverna medvetandegörs om att de har elevens val och vilka möjligheter till breddning och fördjupning i olika ämnen detta innebär

3.1.3 Skolan anordnar undervisning i svenska som andraspråk i enlighet med författningarna.

Styrdokumentens mål och krav uppfylls huvudsakligen	Åtgärder behövs
	X

Motivering

Enligt 2 kap. 15-16 §§ grundskoleförordningen ska undervisning i svenska som andraspråk anordnas för elever om det behövs. Rektorn beslutar om undervisning i svenska som andraspråk ska anordnas för en elev. Undervisningen ska anordnas i stället för undervisning i svenska.

Av samtal med rektor och lärarna framgår att skolorna har få elever som har behov av undervisning i svenska som andraspråk. För de elever som har behov av undervisning i svenska som andraspråk anordnas stöd i ämnet svenska. Dessa elever undervisas inte enligt kursplanen för svenska som andraspråk utan bedöms mot samma mål som de elever som undervisas i ämnet svenska.

Skolinspektionen bedömer att skolorna inte i enlighet med grundskoleförordningen anordnar svenska som andraspråk i stället för ämnet svenska för de elever som har behov av det.

3.1.4 Utbildningen är avgiftsfri för alla elever med undantag av enstaka inslag som kan föranleda en obetydlig kostnad för eleverna.

Styrdokumentens mål och krav uppfylls huvudsakligen	Åtgärder behövs
X	

3.2 Personalens utbildning

Bedömningspunkter

3.2.1 Skolans pedagogiska personal har utbildning för den undervisning de i huvudsak bedriver.

Styrdokumentens mål och krav uppfylls huvudsakligen	Åtgärder behövs
	X

Motivering

Enligt 2 kap. 3 § skollagen är kommuner skyldiga att för undervisningen använda lärare som har en utbildning avsedd för den undervisning de i huvudsak ska bedriva. Undantag får göras endast om personer med sådan utbildning inte finns att tillgå eller det finns något annat särskilt skäl med hänsyn till eleverna.

Av intervjuer och verksamhetsbesök framgår att undervisningen vid Hammars skola organiseras utan att lärarnas utbildning utnyttjas fullt ut när de fördelas på klasser och undervisningsgrupper. Skolan har valt att behålla klasslärarsystemet vilket innebär att lärare undervisar i ämnen där de saknar föreskriven ämneskompetens. Exempel på detta är att lärare med inriktning enbart mot svenska och samhällsorienterande ämnen undervisar i matematik och naturorienterande ämnen. Detta trots att lärare med rätt ämneskompetens finns att tillgå vid skolan.

Skolinspektionen bedömer att Hammars skola, i betydande del av undervisningen, inte använder lärare som har en utbildning för den undervisning de bedriver.

3.2.2 Rektorn har genom utbildning och erfarenhet förvärvat pedagogisk insikt.

Styrdokumentens mål och krav uppfylls huvudsakligen	Åtgärder behövs
X	

3.3 Rektors ansvar

Bedömningspunkter

3.3.1 Rektorn håller sig förtrogen med det dagliga arbetet och tar som pedagogisk ledare det övergripande ansvaret för att verksamheten inriktas på att nå de nationella målen.

Styrdokumentens mål och krav uppfylls huvudsakligen	Åtgärder behövs
X	

Kommentar
Enligt 2 kap. 2 § skollagen skall det för ledningen av utbildningen i skolorna finnas rektorer. Rektorn skall hålla sig förtrogen med det dagliga arbetet i skolan och det åligger rektorn att särskilt verka för att utbildningen utvecklas. Enligt läroplanen (Lpo 94) har rektorn, som pedagogisk ledare och chef för lärarna och övrig personal i skolan, det övergripande ansvaret för att verksamheten som helhet inriktas på att nå de nationella målen. Rektorn ansvarar för att skolans resultat följs upp och utvärderas i förhållande till de nationella målen och till målen i skolplanen och den lokala arbetsplanen. Vid Hammars skola och Åmmebergs skola har det de senaste åren funnits flera olika rektorer. Nuvarande rektor som har en bakgrund som förskollärare och chef inom förskolan, började sin tjänst i januari och innan det fanns en tillförordnad rektor under höstterminen. Den tillförordnade rektorn har en bakgrund som lärare och tjänstgör nu som biträdande rektor 30 procent av tjänst och arbetar på barn- och utbildningsförvaltningen den andra delen av sin arbetstid. Av samtal med rektor, biträdande rektor och personal framgår att organisationsförändringar och administrativt arbete kopplat till ändrade förutsättningar i kommunen har tagit mycket tid och kraft för skolledningen innevarande termin. Dessutom har skolorna haft flera rektorsbyten under det senaste året. Den nuvarande rektorn har varit kort tid på plats och samtidigt arbetat med att skaffa sig förtroget inom ett delvis nytt område. Intervjuer med lärare och skolledning visar att ledningen av den pedagogiska utvecklingen har varit eftersatt under en relativt lång tid. Inspektionen visar också att det finns brister i skolornas arbete inom områden som har betydelse för skolornas utveckling. Detta gäller exempelvis uppföljningen av resultaten, målstyrningen och kvalitetsarbetet. Det är rektorns ansvar att förbättringar sker på dessa områden och Skolinspektionen vill därför påpeka vikten av att rektorns pedagogiska ledarskap och ansvarstagande blir tydligt. Det är i sammanhanget också viktigt att rektorn ges förutsättningar att ta det övergripande ansvaret för att verksamheten som helhet inriktas på att nå de nationella målen. Se vidare i den för kommunen övergripande rapporten.

3.3.2 Rektor fattar beslut enligt bestämmelserna.

Styrdokumentens mål och krav uppfylls huvudsakligen	Åtgärder behövs
	X

Motivering
Om en elev inte kan få utbildning som i rimlig grad är anpassad efter elevens situation och förutsättningar, får styrelsen enligt grundskoleförordningen 5 kap. 10 § efter att ha hört elevvårdskonferensen besluta om anpassad studiegång för eleven. Därvid får avvikelser göras från timplanen. Styrelsen ansvarar för att en

elev med anpassad studiegång får en utbildning som så långt det är möjligt är likvärdig med övrig utbildning inom skolan.

I Askersunds kommun är beslut om anpassad studiegång delegerat till rektorn. Inspektörerna har tagit del av dokumentation kring de beslut om anpassad studiegång som har fattats vid skolorna. Redovisning av delegationsbeslut till nämnden görs utan att det där framgår vad den beslutade anpassningen består av. Beslut om anpassad studiegång vid skolorna behandlas i elevvårdskonferens och registreras i åtgärdsprogram. Av dokumenten framgår dock inte vilka avvikelser som gjorts från timplanen och vad som i övrigt eventuellt anordnats för att eleven ska få en utbildning som så långt det är möjligt är likvärdig med övrig utbildning inom skolan.

Skolinspektionen bedömer att rektorn inte fattar beslut om anpassad studiegång i enlighet med bestämmelserna i grundskoleförordningen.

3.3.3 Lagen om registerkontroll av personal inom förskoleverksamhet, skola och skolbarnsomsorg iakttas.

Styrdokumentens mål och krav uppfylls huvudsakligen	Åtgärder behövs
X	

3.4 Kvalitetsarbete

Bedömningspunkter

3.4.1 Skolan bedriver ett systematiskt kvalitetsarbete, det vill säga planerar, följer upp och utvärderar sin verksamhet samt tar tillvara resultaten och omsätter dessa i åtgärder för att förbättra måluppfyllelsen.

Styrdokumentens mål och krav uppfylls huvudsakligen	Åtgärder behövs
	X

Motivering

Enligt avsnitt 1 i Lpo 94 måste skolans verksamhet utvecklas så att den svarar mot uppställda mål. Huvudmannen har ett givet ansvar för att så sker. Den dagliga pedagogiska ledningen av skolan och lärarnas professionella ansvar är förutsättningar för att skolan utvecklas kvalitativt. Detta kräver att undervisningsmålen ständigt provas, resultaten följs upp och utvärderas och att nya metoder provas och utvecklas. Ett sådant arbete måste ske i ett aktivt samspel mellan skolans personal och elever och i nära kontakt med såväl hemmen som med det omgivande samhället. Enligt avsnitt 2.8 i Lpo 94 har rektorn det övergripande ansvaret för att verksamheten som helhet inriktas på att nå de nationella målen. Rektorn ansvarar för att en lokal arbetsplan upprättas samt för att skolans resultat följs upp och utvärderas i förhållande till de nationella målen och till målen i skolplanen och den lokala arbetsplanen. Rektorn har ansvaret för skolans resul-

tat.

Vid samtal med lärare framkommer att varje elevs kunskapsutveckling inte systematiskt följs upp och utvärderas i samtliga ämnen i relation till mål att uppnå i årskurs 5. Se punkt 1.2 om uppföljning och kommunikation av kunskapsresultat i denna rapport. En förutsättning för att rektorn ska kunna fullfölja sitt ansvar för uppföljning och utvärdering av skolans samlade resultat är att lärarna följer upp elevernas kunskapsutveckling. Det är alltså av vikt att rektorn efterfrågar uppföljningar och utvärderingar av kunskapsutvecklingen på individ- och klassnivå. Nu saknas en samlad bild av skolans resultat i samtliga ämnen och även kontinuerliga analyser av dessa. Följaktligen är kunskap om resultaten inte utgångspunkt för skolans kvalitetsarbete vilket är en förutsättning för ett systematiskt sådant.

Vid respektive skola finns en arbetsplan. Arbetsplanerna har olika utformning men innehåller i båda fallen åtgärder som skolan ska genomföra under det kommande året med syftet att öka måluppfyllelsen. Kvalitetsredovisningen innehåller huvudsakligen bedömningar av måluppfyllelsen med hjälp av Skolverkets analysverktyg BRUK. Nivåerna i BRUK materialet är dock inte konkretiserade och således svåra att bedöma måluppfyllelsen utifrån. Några analyser av måluppfyllelsen görs heller inte. Inspektörerna uppfattar också kopplingen mellan arbetsplanens åtgärder och kvalitetsredovisningens uppföljning som svag. Enligt lärarna är dock diskussionerna i arbetslagen i samband med bedömningarna utifrån BRUK materialet givande.

Skolinspektionen konstaterar att det vid skolorna inte görs uppföljning och utvärdering av kunskapsresultaten i årskurs 5 i samtliga ämnen vilket inte är förenligt med förordningen och därför måste åtgärdas. Skolinspektionen bedömer också att skolorna behöver vidta åtgärder för att förbättra systematiken i kvalitetsarbetet.

Skolinspektionen vill i sammanhanget påpeka att en viktig del i ett systematiskt kvalitetsarbete är att följa upp och jämföra resultat över tid, pojkars respektive flickors resultat, resultat i olika ämnen och verksamheter, de enskilda skolornas resultat med andra skolor i kommunen och med riket osv. Därefter är det viktigt att resultat analyseras för att skapa en förståelse för varför resultaten ser ut som de gör och för att sedan ta ställning till effektiva åtgärder för att förbättra måluppfyllelsen.

3.4.2 Kvalitetsarbetet dokumenteras i en kvalitetsredovisning som uppfyller förordningens krav.

Styrdokumentens mål och krav uppfylls huvudsakligen	Åtgärder behövs
	X

Motivering
Enligt 1 § förordningen om kvalitetsredovisning inom skolväsendet m.m. ska bl.a. varje skola som ingår i det offentliga skolväsendet och varje kommunalt bedrivit fritidshem årligen upprätta en skriftlig kvalitetsredovisning som ett led i den kontinuerliga uppföljningen och utvärderingen av verksamheten. Enligt 2 § samma förordning ska arbetet med kvalitetsredovisning främja skolornas kvalitetsarbete och därigenom bidra till att förverkliga utbildningarnas nationella mål. Kvalitetsredovisningen syftar även till att ge information om verksamheten och dess måluppfyllelse. Enligt 3 § samma förordning ska kvalitetsredovisningarna innehålla en bedömning av i vilken utsträckning de nationella målen för utbildningen har förverkligats och en redogörelse för vilka åtgärder kommunen respektive skolan, förskolan eller fritidshemmet avser att vidta för ökad måluppfyllelse. I kvalitetsredovisningarna ska verksamhetens förutsättningar, arbetet i verksamheten och utbildningens måluppfyllelse redovisas. För rektorsområdet upprättas en gemensam kvalitetsredovisning som omfattar Hammars skola, Åmmebergs skola och samtliga fritidshem och förskolor i området. Av intervjuer och dokument uppfattar inspektörerna att Åmmebergs skola upprättar en egen kvalitetsredovisning som inte publiceras medan övriga enheter inte upprättar egna kvalitetsredovisningar. Av intervjuer och av den gemensamma kvalitetsredovisningen framgår att personalen i första hand betraktar kvalitetsredovisningen och kvalitetsarbetet som en rapportering till nämnd och förvaltning om av vad man gjort under året och under vilka förutsättningar man arbetar. Av intervjuer framgår också att förvaltningens mall och hur personalen uppfattar att den ska användas inte understödjer skolornas egengenererade systematiska kvalitetsarbete. Vidare hänvisas till beskrivningen under 3.4.1 om kvalitetsredovisningen som ett instrument för att främja skolornas kvalitetsarbete. De mål som är utgångspunkt för redovisningen i kvalitetsredovisningen finns i tre nivåer: Barn- och utbildningsnämndens prioriterade mål, kommungemensamma mål och mål för enheten. Målen är övergripande och inte förtydligade vilket gör dem svåra att utvärdera. En bedömning av måluppfyllelsen görs utifrån analysverktyget BRUK i en skala från 1-4. Några kommentarer till bedömningarna eller analyser av måluppfyllelsen görs inte. Det är därför svårt att bedöma i vilken utsträckning dessa nationella mål för utbildningen har förverkligats. I kvalitetsredovisningen redovisas resultaten vid de nationella proven i åk 5 och resultaten av diagnoser (DLS) i ämnet svenska för årskurserna 2 och 4, men inga andra kunskapsresultat. I kvalitetsredovisningen saknas således en sammanställning av resultaten i de olika ämnen eleverna har undervisning i och därmed också en utvärdering av måluppfyllelsen i dessa ämnen. Kvalitetsredovisningen

18 (18)

innehåller följaktligen inte en bedömning av i vilken utsträckning de nationella målen för utbildningen har förverkligats.

Skolinspektionen bedömer att skolornas kvalitetsredovisning inte uppfyller förordningens krav. Vidare konstaterar Skolinspektionen att det inte inom rektorsområdet upprättas en kvalitetsredovisning för varje skola vilket strider mot förordningen. Se vidare Skolverkets allmänna råd (SKOLFS 2006:18) om kvalitetsredovisning.

Enligt ändring i förordningen om kvalitetsredovisning inom skolväsendet m.m. ska uppföljning och utvärdering av likabehandlingsplaner och planer mot kränkande behandling redovisas i kvalitetsredovisningen. Ändringen trädde ikraft den 1 januari 2009 och ska tillämpas första gången för kvalitetsredovisningar som avser 2009.

2009-09-10 Göteborg

Mats Lindström

Jonas Britz